הלכה · משנה תורה · מפרשים · שורשי הים · ספר נשים

שורשי הים על משנה תורה, הלכות יבום וחליצה

רבי יצחק מאיו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שורשי הים על משנה תורה, הלכות יבום וחליצה

רבי יצחק מאיו

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שורשי-הים-על-משנה-תורה-הלכות-יבום-וחליצה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ג 4
הלכה יב 7
הלכה טז 8
פרק ב 9
הלכה ד 9
פרק ג 9
הלכה טז 9
פרק ו 14
הלכה י 14
הלכה יא 16

פרק א

הלכה ג

שורש בני בנים הרי הם כבנים זה **שנאמר בתורה ובן אין לו אחד הבן ואחד הבת או זרע הבן או זרע הבת הואיל ויש לו זרע מ"מ כו' אפי' היה לו זרע ממזר כו'**. הכי איתא ביבמות ד"ע ת"ר וזרע אין לה אין לי אלא זרעה זרע זרעה מניין ת"ל וזרע אין לה מ"מ אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ת"ל וזרע אין לה עיין עלה והא אפיקתיה לזרע זרעה זרע זרעה לא אצטריך קרא בני בנים הרי הם כבנים הנה התוס' בפ' י"נ דקט"ו ד"ה בן הבת וביבמות דכ"ב ע"ב ד"ה בן אין לו כתבו דלא אמרינן בני בנים הרי הם כבנים אלא דוקא היכא דכתיב זרע ולא היכא דכתיב בן כיבום ונחלה דכתיב ובן אין לו וכ"כ הריטב"א ז"ל בסוגיין ולקמן בס"פ האומר גבי קרא דכי יסיר את בנך לפי' רש"י והריטב"א ז"ל שם מוכח דאף לבן הבן קרי רחמנא בנו הפך מ"ש הריטב"א ז"ל בסוגיין והכי מוכח נמי מאותה שאמרו בפ' שני שעירי דס"ו ע"ב גבי קרא דהאומר לאביו ולאמו לא ראיתיו אלא שיש לומר שאף הם ז"ל לא כתבו כן אלא היכא דאפשר לפרש קרא בבנו דוקא לא מפרשינן נמי בבן בנו אבל התם דאי אפשר לפרש קרא אלא בבן בנו דוקא ולא בבנו ע"כ לפרש הכי ועיין בס' גופי הלכות באות הב' ובספ' נאות יעקב יע"ש.

והנה התוס' ז"ל בפ' י"נ הוקשה להם דכיון דאין ב"ב בכלל בן א"כ מנ"ל גבי יבום דב"ב פוט' מן היבום דדרשת דאין לו עיין עליו אצטריך לרבות ממזר ותירצו דשקולין הם ויבואו שניהם שוב ראיתי להתוספות שם בדקי"ט ע"א ד"ה כיון שהוק' להם דמנ"ל גבי יבום דבת פוטר דדרשת דאין לו הא אצטריך לרבו' ממזר ותי' דשקולים הם והוק' להם מסוגיין דהוצרך לשנויי דז"ז לא איצטרי' קרא ותי' דז"ז פסול עם ז"ז כשר אינן שקולין אבל זרע פסול עם ז"ז כשר הם שקולין ותלמודא בסוגיין ז"ז פסול קאמר כמו שכתבו התוס' בסוגיין יע"ש אלא דאכתי קשה לפי דבריהם מנ"ל ז"ז פסול שיפטור מן היבום דהא ודאי פוט' הוא מן היבום וכל כי האי לא שמעינן מקרא אלא דוקא ז"ז כשר ואפשר דכיון דבמילת בן שמעינן אפילו פסול כמ"ש התוס' שם בא"ד וביבמות דכ"ג וגבי יבום דוקא אצטריך רבוי דאין לו כי היכי דלא נילף אחוה אחוה מבני יעקב א"כ השתא דמרבינן מקרא דאין לו אפי' ממזר ה"נ שמעינן ז"ז פסול דע"כ לא כתבו התוס' דלא מרבינן מקרא דאין לו ז"ז פסול וז"ז כשר אלא דוקא גבי קרא דוזרע אין לה ולמאי דס"ד דב"ב לאו כבנים דכיון דבכלל זרע לא נכלל זרע פסול אלא ז"ז לית לן לרבויי תרתי ז"ז ואפי' פסול אבל גבי קרא דובן אין לו דבכלל בן הוי אפי' פסול כי מרבינן מאין לו בני בנים אף פסולים במשמע ואע"ג דגבי יבום הא אצטריך קרא אחרינא לרבות ממזר

ולפ"ז הו"ל כאילו כתיב זרע לא היא דכיון דלא הוי אלא גילוי מילתא בעלמא תרתי שמעינן מיניה.

עוד מבואר מדברי התוס' שם בפ' י"נ דקט"ו וביבמו' דכ"ג דבמילת בן בכלל אף זרע פסול משא"כ במילת זרע ואיכא למידק מההיא דפ' ד' מיתות דמייתו התוס' שם בריש דבריהם גבי מעביר בנו ובתו באש דקאמר תלמודא תנא פתח מכי מזרעו וסילק בתתו מזרעו ומשני תנא דרישא אחרינא דריש זרעו אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ת"ל בתתו מזרעו וכתב רש"י ז"ל דקרא יתירא הוא דלא הו"ל למכתב בתתו מזרעו דהא במעביר מזרעו משתעי אלא להך דרשא אתא יע"ש והשתא לפי דבריהם ל"ל קרא יתירה דהא מקרא דלא ימצא בך מעביר בנו ובתו שמעינן ליה כיון דבכלל בן אף פסולים במשמע ויש ליישב ודוק ודע שדברי התוס' ז"ל הללו נראין כסותרין למ"ש הם עצמן לקמן בפ' האומר דס"ו ע"ב ד"ה ולזרעו כו' וז"ל בריש מכלתין אמרינן וזרע אין לה אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין תלמוד לומר אין לה משמע דלשון זרע לא משמע אלא כשר והכא מרבינן מקרא דולזרעו אחריו אפי' זרע פסול וי"ל דשאני הכא דולזרעו מיותר דהוה מצי למכתב ולבניו שהרי בבנות לא שייך ברית כהונה ולכך דרשינן מיניה אפילו זרע פסול אבל התם אינו מיותר שהרי התם יש לו בת כמו בן עכ"ל.

מבואר יוצא מדבריהם אלו דאי הוה כתיב ולבניו לא הוה שמעינן זרע פסול וזה הפך מ"ש בשני המקומות הנז' דגבי מילת בן שמעינן אף זרע פסול ועיין בס' בתי כהונה חלק בית אבות דכ"ט ע"ב עמד על דברי התוספות ז"ל הללו דפרק האומר לישב מה שהקשה על דבריהם מוהר"ח עשאל ז"ל מאותה שאמרו בספרי גבי קרא דדבר אל הכהנים בני אהרן יכול חללים ת"ל הכהנים דמוכח מיניה דאפי' חללים בכלל בנים אלמל' מילת הכהנים דמיעטינהו יע"ש, והרב ז"ל שתי דרכים לפניו גם זה לעומת זה אמרתי אעלם על דל שפתי בדר' קצרה האחד בא לו דע"כ לא אמרינן דאפי' פסול נכלל בכלל בן אלא כשהכתוב הוצרך ליכתוב מילת בן לשום דרשא כגון למעט בנות או כההיא דיבום ונחלה אז אמרינן דאפילו פסולים במשמע ולכך גבי קרא דדבר אל הכהנים בני אהרן דאצטריך למעט בנות הוה ס"ד לרבות חללים אלולי מילת הכהנים דמיעטינהו אבל גבי קרא דולזרעו אחריו שאף אלו היה אומר ולבניו הוה מיותר דמהיכא תיתי למעט בניו עד דהוצרך קרא לרבויינהו ולמעט בנות לא אצטריך כמ"ש התוס' שהרי בבנות לא שייך ברית כהונה ע"כ הוה אמרינן דאתא למעט זרע פסול את"ד, הדרך השני הוא הפך מן האמור דע"כ לא אמרינן דבכלל בן נכלל אף זרע פסול אם לא כשאי אפשר לומר דוקא כשר ולא פסול או היכא דליכא למימר דאתא למעט בנות דאז משו' יתורא אמרינן דאתא

לרבות זרע פסול ולכן גבי קרא דדבר אל הכהנים בני אהרן דאי אפשר לומר דאתא למעט חללים דהא שמעינן ליה ממילת הכהנים דמשמע כשרים ולא פסולים הוה ס"ד לומר דאדרבא אתא לרבות חללים אלולי שדרשו למעט בנות וז"ש יכול חללים כלומר בתר דכתיב הכהנים דמיניה ממעטינן חללים יכול נדרוש ממילת בני אהרן לרבות חללים דאי אתא קרא למעטינהו הא שמעי' ליה ממילת הכהנים ת"ל הכהנים כלומר וכיון דמילת הכהנים מורה להפך סברא הוא למדרש מילת בני למעט בנות ולא לרבות חללים ועיין בספר משכנות יעקב דקע"ז ע"ב מיהו לפי דרך זה דברי התוס' דבתרא ודיבמות אינן מן הישוב שהרי התם אין מלת בן מיותר ואפ"ה כתבו דאף זרע פסול במשמע והראשון עיקר.

וסבור הייתי לומר דהכא ודאי אי הוה כתי' ולבניו לא הוה שמעינן אלא דוקא כשרים ולא פסו' דע"כ לא אמרינן דבכלל בן שמעינן אפי' פסו' אלא היכא דלית לן גילוי מלתא לומר דוקא כשר ולא פסו' דמסתמא אמרינן דאפי' פסו' במשמע אבל היכא דאית לן גילוי מלתא לומר דדוקא כשרים ולא פסו' ודאי דלא מרבינן פסו' בכלל בנים והכא כיון דחללים מחולל קרינהו רחמנא שנתחללו מקדושת כהן כמ"ש רש"י מהיכא תיתי לרבות בכלל בנים אפי' פסו' ולכך אי לאו דזרעו מיותר לא הוה שמעינן פסו' אפי' להיכא דעבר ועבד כיון דאית לן גילוי מלתא דאין פסו' במשמ' משא"כ גבי קרא דבני אהרן דמשו' דמיותר הוא הוה ס"ד לרבות חללים אבל הא ודאי ליתא דא"כ לפום מאי דלא אסיקו אדעתייהו התוס' דקרא דולזרעו מיותר אמאי לא קשיא להו נמי הכי דאפילו אם נאמר דבכלל זרע שמעינן אפי' פסו' הכא דאית לן גילוי מלתא ודאי אין פסולים במשמע ועוד דאף אי הוה כתיב ולבניו אמאי אינו מיותר וכמש"ל ע"ש הרב בתי כהונה ז"ל בדרכו הא' ועיין בס' קרית ספר להר"ב קאזיז יע"ש.

והנה הרשב"א בחידושיו יישב עיקר התוס' שם בפ' האומר וז"ל ומסתברא דלא מקרי זרע פסו' אלא פיסו' קהל כגון נתין וממזר והנהו אצטרי' לרבויינהו מזרע אין לה עיין עליה אבל פסולי כהונה זרעו מקרי ומש"ה מרבינן ליה הכא מזרעו דמשמע כל זרעו בין מיוחס כמוהו בין שאינו מיוחס כמוהו יע"ש ומורי הרב המובהק יצחק נוניס הי"ו תמה על דבריו מההיא דפרק הערל דע"ד ע"ב דאמרינן בהדיא חללה לאו זרע אהרן יע"ש וע"ש בחי' הרשב"א ויש ליישב קצת דהתם שאני דכתיב זרע אהרן ופסולי כהונה ודאי דלאו זרעו של אהרן מיקרו דשם אהרן על קדושת כהונה שנתקדש בה אהרן הכהן וכאילו כתיב זרע כהן דמורה בהדיא דמי שאינו בקדוש' כהן אינו בכלל אבל הכא דכתי' ולזרעו ואין שום כינוי של שם הכהונה ודאי דאף זרע פסול במשמע שהרי זרעו הוא

אלא דבקדושת כהונה אינו מקודש כשאר זרעו הכשרים עיין בבכורות פ' מעשר בהמה דנ"ו ע"ב.

והנה בהך מלתא דכתיבנא דבני בנים הרי הם כבנים אמרינן ביבמות דס"ב ע"ב מנא האי מילתא דאמור רבנן בני בני' הרי הם כבנים אילימא מדכתיב הבנות בנותי והבנים בני אלא מעתה והצאן צאני ה"נ אלא דקנית מנאי ה"נ דקנית מנאי אלא מהכא ואחר בא חצרון אל בית מכיר אבי גלעד כו' ופרש"י מנא הא מלתא וכו' אבני בתו קאי דבן בנו פשיטא לן יע"ש ושמעתי מקשים למה לא פשיט ליה מקרא דכתיב בתורה בפ' וירא גבי לוט עוד מי לך פה חתן ובניך ובנותיך ופרש"י ובניך בני בנותיך וכתב הרא"ם שהכריח מדכתיב חתן תחילה יע"ש ולא ק"מ דרש"י לפום קושטא דאית לן קרא דחצרון פי' כן אבל אי לאו קרא דחצרון לא הוה מצי יליף מהאי קרא דחתן ובניך כו' דאפשר דבניך ממש קאמר ונקט חתן תחילה משו' שהיו גדולים ואח"כ נקט הקטנים שהם הבנים ואף דלפו' קושטא דלא היו בנים ללוט מ"מ אפשר דאם יש לך קאמרי א"נ אפשר שהיו לו ולא רצו לצאת ונאבדו ודוק.

הלכה יב

שורש כיון דאהדריה אהדריה לאיסוריה קמא הכונס **את יבימתו נאסרו צרותיה עליו כו**'. עיין בספר פרשת דרכי' בדרך מצותיך דס"ט ע"ג שהקשה על רבינו וז"ל וא"ת הרי כתב הרמב"ם הכונס את יבמתו נאסרו צרותיה עליו ועל שאר אחין ואם בא הוא או שאר אחין עליה ה"ז עובר בעשה שנאמר יבמה יבא עליה ולא עליה ועל צרתה ע"כ ואמאי לא אמרינן כיון דמיעטא הכתוב משום דכתיב עליה תחזור לאיסורא קמא דחייב כרת דומיא דאיילונית ודוכוותא ועיין במה שתי' הוא ז"ל ועיין במ"ש בפ"א מה' אישות הל"ח במ"ש בספר מש"ל יע"ש ולע"ד נראה דהא לא קשיא ע"פ מ"ש התוס' בפ"ב די"ט די"ב והביא דבריהם הרב ז"ל שם דנדרים ונדבות בי"ט ליכא איסורא בהו אלא איסור עשה דוקא מטעמא דכיון דהותר אוכל נפש אף נדרי' ונדבו' בכלל מטעם מתוך וכי הדר אפיק קרא דנדרים ונדבות בקרא דלכם ולא לגבוה ליכא אלא עשה בלחוד כיון דהות' מעיקרא בהדיא ולא אמרינן הכא כיון דאהדריה אהדריה יע"ש ה"נ גבי יבמה כיון דהותרה יבמה משום להקים לאחיו שם כל היבמות והצרות הותרו וכיון דהדר ואמ' עליה לאסור הצרות ליכא אלא לאו הבא מכלל עשה דומיא דנדרים ונדבות ועדיפא מינה הוא הא דיבמ' דכיון דמעיק' כי נפלו שתיהן לפניו כל אחת ואחת הותרה עד שייבם א' מהן וא"כ הרי הותרה לגמרי דבאורייתא אין ברירה וכיון שכן ודאי לא אמרינן הכא כיון דאהדריה אהדריה ודוק.

הלכה טז

שורש לא חיישינן למיעוטא לפיכך **יבם קטן שבא על יבימתו וכו' אבל אינו חולץ עד שיגדל ויבדק שהרי איש כתיב בפרשה לענין חליצה**. הנה ביבמות דס"א אפליגו ר"מ וחכמים גבי קטן וקטנה כו' לא חולצין כו' דר"מ חיישׁ למיעוטא וכן בנידה ר"פ בנות כותים חיישׁ ר"מ למיעוטא דחזיין וכן בר"פ כל הצלמים גזר כל המקומות אטו מקומו וכן גבי יין של כותים חיישׁ למיעוטא כדאיתא בפר"ק דחולין ד"ו יע"ש והתוס' בפ"ק דחולין די"ב ד"ה פסח וכו' משמע להו דל"ח למיעוטא אלא מדרבנן ובהכי ניחא דלא פריך התם תלמודא לר"מ דחייש למיעוטא היכי אזלינן בתר רובא גבי פרה אדומה ושעירי יו"הכ וכבוד אב ואם דמהנהו מייתי ראיה התם דאזלינן בתר רובא ולא פריך אלא לר"א דמייתי ראיה מאכילת בשר דלר"מ היכי אכיל בשרא יע"ש משום דאף ר"מ אזיל ומודה דמדאורייתא ל"ח למיעוטא אבל בפ' כס"ה דפ"ו ע"ב ד"ה סמוך מיעו' ובנידה די"ח ד"ה מיעוטא נסתפקו בזה לר"מ אם הוא דאורייתא או דרבנן וצ"ל דה"נ הו"מ למיפרך מכל הנהו ודוק.

והנה התוס' בר"פ כל הצלמים כתבו דאע"ג דאנן לא קי"ל כר"מ דחייש למיעוטא במיעוט המצוי קי"ל כרשב"ג דחייש והלכך אע"ג דרוב נשים אינן מפילות כיון דמיעוטא דמפילות מצוי הוא חיישינן ומשמע מדבריהם דג' מחלוקות בדבר דלר"מ אפי' במיעוט שאינו מצוי חיישינן ולרבנן דר"מ אפי' במצוי ל"ח ולרשב"ג במצוי חיישינן יע"ש וקשה דבר"פ בנות כותים קאמר תלמודא דכי חיישׁ ר"מ למיעוטא היינו במיעוטא דשכיח אבל במיעוט' דלא שכיח לא חיישׁ ואפשר דמיעוט דמצוי שכיח יותר אך קשה דבר"פ האשה בתרא מדמי תלמו' מיעוטא דנפלים למיעוטא דאיילונית דמוקי למתני' כר"מ דחייש למיעוט' דאיילונית גבי קטן וקטנה לא חולצין ולפי דבריהם דמיעוטא דנפלים מצוי וחיישינן הו"מ לאוקומה למתני' אפי' כרבנן ומשום דמיעוטא דנפלים מצוי חיישינן וצ"ל דמשמע ליה לתלמודא דמיעוטא דאיילונית ודנפלים כי הדדי נינהו וכי היכי דרבנן לא חיישי להוא מיעוטא לא חיישי נמי הכא וא"כ לפום מאי דקי"ל כרשב"ג דמיעוטא דנפלים מצוי וחיישי' ה"נ גבי קטן וקטנה חיישינן כר"מ וזה לא שמענו דתיקום הלכתא כר"מ בהא והדבר צ"ת.

פרק ב

הלכה ד

בד"א שנתכוון לבעול. וראיתי להרב מ"ל בפרקין שכתב וז"ל נסתפקתי בהא דקי"ל ביבמה אינו קונה אלא בביאה כמאמר הכתוב יבמה יבא עליה וקי"ל דבין שוגג או מזיד קנה אי בעינן בביא' זו עדים דומייא דקידושי' דקי"ל המקדש בלא עדים אין קידושיו קידושי' או דילמא כי היכי דגזרת הכתוב הוא ביבמה דאפילו שהיו שניהם שוגגים או אנוסים ואפי' היתי' היא ישנ' קנה ה"נ נימא דביבמ' אפילו דליכא עדים קנה וכו' והביא ראי' ממ"ש השה"ג בס"פ בית שמאי שכתב בשם ריא"ז דצריך עדים יע"ש ועיין בתשובת הרשב"א ז"ל בח"ד הנדפס עתה מקרוב בסימן שכ"ח שנסתפק בזה ופשיט ליה היפך דאין צריך עדים ואייתי בידיה משנה ערוכה יבמה שאמרה לא נבעלתי וממאי דקאמר עלה בגמרא יע"ש.

שורש יבמה אי בעי עדים בביאה במד"א **שנתכוון לבעול כו'**. והנה הרמ"ל עלה ונסתפק אי בעינן עדים בביאת היבם כי היכי דבעינן עדים גבי קדושין ואם בא עליה שלא בעדים אפי' שניהם מודים לא קנאה או דילמא כיון דגבי יבום אפילו בא עליה בשוגג או אנוס קנאה ה"נ לא בעינן עדים ושוב כתב שמצא לריא"ז בשל"הג בס"פ ב"ש שכתב דבעינן עדים עכ"ל ובדברי התוס' בפ"ק דקדושין דף י"ב ע"ב ד"ה משום פריצותא מבואר הדבר דבעינן עדים בין במאמר דתיקנו רבנן ובין בביאה שהיא מדאורייתא וכונת דבריהם בדבור הלז סתומים קצת ועיין להרב המפה בא"ה סימן קס"ו ס"ב ובספר ד"מ שם ובספר בית שמואל יע"ש דמבואר ספקו של הרמ"ל ועיין בחי' לקדושין.

פרק ג

הלכה טז

שורש חזקה ומיעוטא איתרע לרובא וכן **אשה שהלך בעלה וצרתה למד"ה ובאו שנים ואמרו לה מת בעליך ה"ז לא תחלוץ ולא תתייבם לעולם עד שיודע אם ילדה צרתה או לא ילדה**. הנה התוס' בפרק עשרה יוחסין ד"פ גבי תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו דר"מ מטהר מטעמא דסמוך מיעוטא דתינוקות שאינן מטפחים לחזקה דעיסה שהיתה עומדת בחזקת טהרה ואיתרע לרובא דתינוקות מטפחים והתוס' שם ד"ה סמוך כו' הוקשה להם דבריש פ"ב דיבמות דקי"ט גבי האשה שהלכה בעלה וצרתה למד"ה ואמרו לה מת בעליך קאמר ר"מ דלא תנשא ולא תתייבם מטעמא דסמוך מיעוטא דנשים שאינן מתעברות ויולדות לחזקה דהיתה בספקת יבום כשהלכה לה בעלה בלא בנים

והו"ל פלגא ופלגא וה"נ הול"ל דעיסה זו לא תשרף ולא תאכל מספקא ואמאי בטיל לרובא ומטהר ותירצו דרוב זה אינו חשוב ובטיל לגבי חזקה ומיעוטא יע"ש ויש לדקדק על דבריהם מן הסוגיא שבפ' כס"ה דפ"ו דעלה דקאמר ר' אמי דטעמא דר"מ דמחייב על חש"ו משום נבילה ה"ט משום דרוב מעשיהן מקולקלין פרכינן מאי אירייא רוב אפי' מיעוט נמי דהא איכא חזקה דבהמה בחייה בחזקת אבר מן החי וכיון דלא ידעינן שנשחטה כראוי מוקמינן לה אחזקתה וכיון דאיכא חזקה ומיעוטא אתרע לרובא כדקא' ר"מ גבי תינוק בצד העיסה ומשני תלמודא אי אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר יע"ש.

והנה למאי דמדמי תלמודא ההיא דשחיטת חש"ו להך דבצק י"ל דמשמע ליה לתלמודא דרוב מעשיהם מתוקנים לא חשיב רוב כ"כ כרוב דתינוקות המטפחין דלא חשיב רוב כמ"ש התוספות אמנם בתר דשני תלמודא דשאני טומאה מאיסור מאי ק"ל להתוס' הכא מההיא דיבמות דהתם נמי כיון דמידי דאיסור הוא חייש ר"מ לרוב נשים ומש"ה הו"ל כפ"ופ ולא תנשא ולא תתייבם ואין לומר דהתוס' ז"ל עיקר קושייתם היא אההיא סוגיא דחולין דפריך לרבי אמי מהך דתנוק דלר"מ אתרע ליה רובא לגבי חזקה ומיעוטא ולא מסייע ליה מההיא דיבמות דחשיב לר"מ כפ"ופ ואמטו להכי הוצרכו לומר דמהתם אין ראיה דרוב חשוב דא"כ היכי הוה ס"ד לתרץ ולומר דמאי דמטהר ר"מ גבי תינוק היינו משום דכיון דהוי ספקא הו"ל תינוק דבר שאין בו דעת לישאל ואפי' ר"הי ספקו טהור ולא משום דאתרע לרובא ודחו זה מסוגיין דקאמר דעשאוהו חכמים לתנוק כדבר שיש בו דעת לישאל כו' והשתא אם איתא דקושייתם היתה אההיא דחולין דלא מסייע לרבי אמי מההיא דיבמות אכתי מאי אהנו בזה דאכתי קושייתם לא מתרצו בהכי דתקשי ליה התם מתני' דיבמות למאי דלא אסיק אדעתיה לחלק בין טומאה לאיסור וכעת צ"י.

והנה הכלל העולה מדבריהם הללו דקדושין הוא דלר"מ כל שהרוב חשוב כי ההיא דיבמות ואיכא חזקה ומיעוט הסותר אל הרוב הו"ל כפ"ופ ובספקא תליא וכל שאין הרוב חשוב כי הך דתנוק ובצק אתרע ליה רובא לגבי מיעוטא וחזקה ואולם לרבנן דר"מ כל שהרוב חשוב אזלינן בתר רובא ואפי' לגבי מיעוטא וחזקה ולרבנן בההיא דהאשה שהלכה בעלה תנשא לכתחילה ולענין הלכה כתבו התוס' ביבמות דלא קי"ל כר"מ וההיא סתמא דלא כהלכתא יע"ש.

אמנם רבינו בפ"ג מה' יבום והטור בא"הע סימן קנ"ז פסקו להההיא סתמא וכך הסכים הריטב"א בשיטתו לקדושין ע"ש הרמב"ן ז"ל דהדר לתרוצי מתני' התם משום דכל דאיכא חזקה ומיעוטא חיישי' וחשיב כפ"ופ אתי ככ"ע ואפי' לרבנן דר"מ והא דגבי תינוק קאמר

ר"מ דחזקה ומיעוטא בטיל ליה לרובא ורבנן אמרו דאזלי' בתר רובא ולכ"ע לא חשיב כפ"ופ תי' ע"ש הרמב"ן דמשום דר"מ חשיב ליה כפ"ופ הוא דמטהר דהו"ל ספק טומאה בר"הי בדבר שאין בו דעת לישאל ורבנן משום דס"ל דהרוב מכריע יותר אמרו תולין אבל חשיב כפ"ופ דחיישי' למיעו' וחזקה וההיא דיבמות אתיא ככ"ע והריטב"א כתב דכל דהמיעוט יוצא מן הרוב כי ההיא דיבמות לכ"ע מצטרף עם החזקה והוי פ"ופ אבל כשאין המיעוט יוצא מן הרוב כי הא דתנוק פליגי רבנן ור"מ דלרבנן אין המיעוט מצטרף עם החזקה אלא רובא עיקר ומ"ש תולין לר"י ולא אמרו ישרף משום דרוב זה אינו חשוב לשרוף עליו את התרומה אבל לר"מ אפי' במיעוט זה שאינו יוצא מן הרוב חשיב ליה כפ"ופ ומצטרף עם החזקה ועפ"ז ניחא ליה להריטב"א ההיא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין ולא חיישינן למיעוטא וחזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת אלא מפני שמיעוט זה אינו יוצא מן הרוב לא חיישי' ליה ואינו מצטרף עם החזקה.

ועפ"ז ניחא נמי מה שהקשה הרב מח"א בלשונותיו על רבינו פ"ג מה' יבום די"ז ע"ג דבפ"ק דחולין די"א ילפינן דאזלינן בתר רובא מפרה אדומה אע"ג דהתם איכא נמי חזקה בהדי מיעוטא דמוקמינן גברא בחזקתו שהיה טמא ולא חיישינן למיעוטא וחזקה יע"ש, וכבר הוקשה לו כן להרב ח"ה שם ד"ה מנא הא מלתא ותי' דהא דחיישינן למיעוטא וחזקה אינו אלא מדרבנן ועי"ל דלמיעוטא דלא שכיח לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה כמ"ש הרא"ש והאי מיעוטא דפרה לא שכיח הוא עכ"ל וישוב זה לא ניתן ליאמר לע"ד דא"כ היכי יליף מיניה תלמודא דאזלינן בתר רובא גבי מיעוטא דשכיח כגון גבי קטן וקטנה לא חולצין כו' דהא איכא למימר דשאני פרה דמיעוטא דלא שכיח הוא ואפי' ר"מ דחייש למיעוטא היכא דלא שכיח לא חייש אלא עכ"ל דלפום מאי דיליף מיניה תלמודא דאזלינן בתר רובא שמעינן דמיעוטא דשכיח הוא אך מ"ש דהא דאזלינן בתר חזקה ומיעוטא אינו אלא דרבנן ניתן ליאמר ואמנם ע"פ דברי הריטב"א ניחא דמיעוטא דפרה אינו יוצא מן הרוב ולהכי אזלינן בתר רובא ולא חיישינן למיעוטא וחזקה והרב מח"א שם חילק חילוק אחר דכל שאין החזקה והרוב בגוף אחד כי ההיא דיבמו' שהחזקה סותר את הרוב לגמרי דהחזקה היא שיצתה ריקנית ואינה מעוברת והרוב הוא שהיא מעוברת אין החזק' מצטרף עם המיעוט להחשיבו כפ"ופ ולהכי בההיא דרוב מצויין אצל שחיטה וגבי פרה אזלינן בתר רובא לגמרי יע"ש ואין ספק שדבריו אינן אלא לרבנן דר"מ אבל לר"מ אפ"ה חייש למיעוטא וחזקה דהא גבי תנוק שאין החזקה והרוב בגוף אחד חייש ר"מ למיעוטא וחזקה וכן למ"ש הרב ח"ה דמאי דחיישינן למיעוטא וחזקה אינו אלא מדרבנן ה"ד לרבנן דר"מ אבל לר"מ הוי דאורייתא דהא חזינן דמטהר גבי תנוק מה"ט

וכ"כ התוס' בבכורות ד"ך ע"א ד"ה ואבע"א יע"ש והואיל וכן הדרא קושיית הרבנים הנז' לדוכתא אליבא דר"מ לכל התירוצים דגבי פרה אדומה אזלינן בתר רובא ולא חיישינן למיעוטא וחזקה דלחילוק הריטב"א שחילק בין מיעוט היוצא מן הרוב לשאינו יוצא מן הרוב הרי לר"מ לא ס"ל הכי כדמוכח מההיא דתנוק ואי למ"ש הרב ח"ה דהא דחיישי' למיעוטא אינו אלא לרבנן הרי לכ"ע לא ס"ל הכי וכן למ"ש המח"א ר"מ לית ליה הכי ולדידיה תקשי היכי אזלינן גבי פרה בתר רובא ולא חייש למיעוטא וחזקה.

ונלע"ד ליישב לדברי רבינו הנז' דלא קשיא נמי לר"מ דאף ר"מ לא חייש למיעוט' וחזקה כי האי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אלא דוקא גבי תנוק שהרוב אינו חשוב כמ"ש התוס' והריטב"א שהרי לרבנן דלא חיישי למיעוטא וחזקה ואזלו בתר רובא לא אזלו לגמרי כדי לשרוף את התרומה אלא אמרו תולין וברוב זה דלא חשיב הוא דחייש ר"מ למיעוטא וחזקה כי האי אף שהמיעוט אינו יוצא מן הרוב לדברי הריטב"א ואף שאין מבטל הרוב לגמרי לדברי המח"א ולדברי הרב ח"ה אף דבעלמא לא חיישינן אלא מדרבנן ולחומרא הכא חיישינן ולקולא כיון שהרוב אינו חשוב אבל גבי פרה וכן ברוב מצויין אצל שחיטה שהרוב חשוב לא חיישינן למיעוטא וחזקה מדאורייתא ואפי' לר"מ וההיא דפרק כס"ה דפ"ו דהוה בעי תלמודא להתיר לר"מ שחיטת אותו ואת בנו אחר שחיטת חש"ו ואפי' רוב מעשיהן מתוקנים מטעמא דמיעוטא וחזקה דמההיא הכריחו התוס' בבכורו' דמיעוטא וחזקה לר"מ הוא דאורייתא יש ליישב דתלמודא ה"ק אפי' תימא רוב מעשיהן מתוקנים מ"מ כיון דרוב זה אינו חשוב סמכינן אמיעוטא וחזקה לר"מ כי ההיא דרוב תינוקות מטפחים כנלע"ד, ודע שהרשב"א בתורת הבית גבי רוב מצויין אצל שחיטה חילק באופן אחר וסוגיא דחולין פ' כס"ה דפ"ו קשיא עליה וכעת אין הספר מצוי אצלי להעתיק דבריו יע"ש.

הנה עלה בידינו הסכמת הראשונים זולת התוספות דסתמא דיבמות אליבא דהלכתא היא ומשום דחיישינן למיעוטא וחזקה והילכך האשה שהלכה בעלה וצרתה למד"ה ובאו ואמרו לה מת בעליך לא תנשא ולא תתייבם וראיתי להרב מח"א שם בפ"ג דיבום שתמה על רבינו והטור שפסקו לסיפא דההיא מתני' דקתני יצתה מלאה חוששת דהתם ליכא חזקה המסייעת אל המיעוט כמ"ש התוס' שם בד"ה וסיפא חזקה לשותה ומיעוט כו' וכ"כ הרא"ש וכיון דליכא אלא מיעוט לבד לא קי"ל כר"מ אלא כרבנן דאזלינן בתר רובא וא"כ סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות והו"ל זכרים מיעוטא ואמאי חוששת ותי' דלרבנן דלא חיישי למיעוטא לא אמרינן סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות דהמיעוט בטל לגמרי לגבי רוב וכיון דרוב נשים מתעברות הו"ל כאלו ילדה בן

קיימא ודאי אלא היכא דאיכא חזקה הוא דחיישי רבנן למיעוטא ומצטרף אל החזקה אבל כל היכא דליכא חזקה בטל לגמרי ומ"ש שם בגמ' סמוך למיעוטא דמפילות למחצה דנקבות היינו לר"מ דחייש למיעוטא יע"ש ואשתמיט מיניה ההיא דפרק אלמנה לכ"ג דס"ז דאפליגו ר"י ור"ש גבי בת ישר' שנשאת לכהן והניח בנים והניחה מעוברת דר"י סבר דאין העבדים אוכלים בתרומה משום חלקו של עובר דחיישינן למיעוטא דזכרים ור"ש ס"ל דאוכלים משום דלמיעוטא דזכרים לא חיישינן דסמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות והו"ל זכרים מיעוטא יע"ש ופסק הרא"ש שם כר"ש וכן פסק רבינו בפ"ח מהל' תרומות ולדע' הראב"ד ז"ל שם ניחא יע"ש, וכ"כ קשה מההיא דסוף פרק בהמה המקשה גבי המבכרת שהפילה שלייא דקאמר רבי אמי דה"ט דישליכנה לכלבים משום סמוך מיעוטא דנדמה למחצה לזה י"ל דהתם איכא חזקה דבהמה במעי אמה אינה קדושה בבכורה דמסייע למיעוטא דנדמה ותלמודא דלא יהיב טעמא משום מיעוטא וחזקה היינו משו' דבעי לאוקומי מתני' אפי' כר"מ דחייש בעלמא למיעוטא קאמר דהכא הו"ל מיעוטא דמיעוטא דלא חייש ר"מ ודוק אך מההיא דתרומה קשה ואולם גבי איסו' ערוה החמירו וכמ"ש התוס' בר"פ האשה יע"ש.

זאת תורת העולה דלהתוס' לרבנן דר"מ דקי"ל כוותייהו לא חיישינן למיעוטא וחזקה לעולם אלא אזלינן בתר רובא לעולם ולהרמב"ן לעולם חיישינן למיעוטא וחזקה והוי פ"ופ דהרוב מכריע יותר ונ"מ לטומ' בר"הי ולהריטב"א כי חיישי רבנן למיעוטא וחזקה אינו אלא במיעוט היוצא מן הרוב אבל כשאינו יוצא מן הרוב אזלינן בתר רובא לגמרי וכן לחילוק הרב מח"א כי חיישי רבנן למיעוטא וחזקה אינו אלא בחזקה הסותרת הרוב לגמרי דהיינו שהחזקה והרוב בגוף א' אבל כל שאין החזקה והרוב בגוף אחד אזלינן בתר רובא לגמרי ולדברי כולם לבד הרמב"ן כי אזלינן בתר רובא היינו ברוב חשוב אבל ברוב שאינו חשוב לא אזלינן לגמרי אלא חיישינן אל הרוב לחומ' ולדברי כולם כי חיישי' למיעוט' וחזקה היינו ברובא דליתיה קמן אבל בדאיתיה קמן לא חיישי' כלל למעוטא וחזק' והיינו ההיא דעיסה בבית ושרצים וצפרדעים כו' כדאית' בקדושין ד"פ וכמ"ש הריטב"א שם בשיטתו וכמ"ש שם רש"י ועיין עוד מ"ש בשורש מיעוט בלא חזקה אי חיישינן.

פרק ו

הלכה י

שורש דין יבמה אסורה ליבם באיסור לאו או עשה היתה **היבמה אסורה על יבמה איסור לאו או איסור עשה כו'**. הנה התוס' ביבמות דף ט' ד"ה והרי איסור מצוה כו' ובסנהדרין דנ"ג ע"ב ד"ה וחייבי כו' הקשו למה זה בכל דוכתי פשיטא ליה להש"ס דחייבי לאוין לר"ע דאמר אין קדושין תופסין לאו בני חליצ' ויבום נינהו כחייבי כריתות ואמאי לא אמרינן נמי לר"ע דליתי עשה ולדחי ל"ת יע"ש ולכאורה עיקר קושייתם לא ק' כלל אאותה שאמרו שם דאיסור קדושה לר"ע כגון ממזרת ונתינה לישראל אינה עולה ליבום ולחליצה דכיון דלר"ע אין קדושין תופסין בחייבי לאוין נמצא דממזרת ונתינה זו שנפלה לפניו ליבום לאו אשת אח נינהו כיון דמעיקרא לא תפסו בהן קדושי אחיו ועיקר קושייתם לא חלה אלא להההיא דפ' הערל דס"ט ופ"ד מיתות דאמרו פצוע דכא וכרות שפכה לר"ע לא חולצין ולא מייבמין ואמאי ליתי עשה דיבום ולדחי ל"ת כיון דאשת אח הוו אבל אחר ההתבוננות אף אההיא דממזרת ונתינה קשיא להו שפיר דהיכי קאמר תלמוד' סתמא דלר"ע לא חולצין ולא מייבמין הא משכחת לה לר"ע דחולצין ומייבמין כגון שאחיו של יבם היה ממזר או כרות שפכה דמותר בממזרת ותפסי בה קדושין וכשנפלה לפני יבם אתי עשה ודחי ל"ת וברור.

ואולם בעיקר קושייתם שמעתי למו"ה בעל שע"ה ישוב על פי אותה סוגייא דאיתמר לקמן בפ' כיצד ד"ך ע"א עלה דמתני' דאלמנה לכ"ג חולצת ולא מתייבמת דפריך תלמודא בשלמא אלמנה מן הנשואין עשה ול"ת הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה אלא מן האירוסין ליתי עשה ולידחי ל"ת ואמר רב גידל אמר קרא ועלתה יבמתו השערה שאין ת"ל יבמתו ומה ת"ל יבמתו יש לך יבמה אחרת שעולה לחליצה ואינה עולה ליבום ואי זו זו חייבי לאוין ופרכינן ואימא חייבי כריתות ומשנינן אמר קרא אם לא יחפוץ לקחתה הא חפץ ייבם כל העולה ליבום עולה לחליצה וכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה ופרכינן א"ה חייבי לאוין נמי ומשנינן הא רבי רחמנא יבמתו ומה ראית מסתברא חייבי לאוין תפסי בה קדושין חייבי כריתות לא תפסי בה קידושין יעויין שם אשר מבואר יוצא מסוגייא זו דטעמא דמוקמינן קרא דיבמתו בחייבי לאוין וקרא דאם לא יחפוץ בחייבי כריתות ולא אמרי' איפכא הוא משום דכיון דחייבי לאוין תפסי בהו קדושין משא"כ בחייבי כריתות היא הנותנת לאוקומי קרא בהכי ומעתה לר"ע דחייבי לאוין וחייבי כריתות שוין ובשניהם אין קדושין תופסין בהן תו ליכא הוכחה לאוקמי קרא דיבמתו בחייבי לאוין וקרא דלא יחפו' בחייבי כריתות דא"כ קשה מה ראית ולדידיה ליכא לתרו'

כדמשני תלמודא כמובן וכיון שכן לדידיה עכ"ל דחייבי לאוין וחייבי כריתות כולהו אמעיטו מחליצה ויבום מקרא דלא יחפוץ וקרא דיבמתו מוקמינן דוקא בחייבי עשה לו' דעולות לחליצה ולא ליבום.

והשתא תו ליכא לאקשויי קושיית התוספות ז"ל דליתי עשה ולידחי לא תעשה דשאני הכא דגלי קרא דלא יחפוץ דאינן עולות לחליצה וליבום ואי תקשי לך דהא הך דרשא דרב גידל דדריש בקרא דיבמתו יש לך יבמה אחרת שעולה לחליצה ואינה עולה ליבום לא סלקא התם לפום קושטא דהדר פריך רבא עליה דרב גידל מאותה ברייתא דקתני פצוע דכא וכרות שפכה אם בעלו קנו ויהיב טעמא אחריתי גבי אלמנה מן האירוסין דחולצת ולא מייבמת משום גזרה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה יע"ש הא לאו מילתא היא דהרי כתבו התוס' ז"ל שם בד"ה גזירה ביאה ראשונה כו' וגם ה"ה ז"ל בפ"ו מה' יבום כתב ע"ש הרב בה"ג ז"ל דדרשת דרב גידל קיימא נמי לפום קושטא דמילתא אלא דמוקמינן קרא באלמנה מן הנשואין ובחייבי עשה דעולה לחליצה ולא ליבום יע"ש והשתא לר"ע לא מצינן לאוקומי קרא בהכי דלדידיה כיון דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין וחייבי כריתות הדרא קושיית הש"ס לדוכתא ומה ראית למדרש קרא בהכי ולא בחייבי כריתות ולא מצינן לתרוצי מידי אם לא דלדידיה מוקמינן קרא בחייבי עשה אבל בחייבי לאוין וכריתות אינן עולות לא לחליצה ולא ליבום מקרא דלא יחפוץ וכיון דגלי לן קרא דאינן עולות לחליצה וליבום תו ליכא לאקשויי ליתי עשה ולידחי ל"ת אלו דברי הרב הנז' ואני בע"ד לא נחה דעתי בזה כלל דמלבד דאיכא למימר דקושיית התוס' ז"ל מה נפשך היא אי גלי קרא א"כ מנ"ל לר"ע בעלמא כלל זה דאתי עשה ודחי ל"ת אי משום דיליף לה מכלאים בציצית אדנילף לה מהתם לילף מהכא דגלי קרא דאין עשה דוחה ל"ת ואי לא גלי קרא אמאי לא אמרינן הכא דליתי עשה ולדחי ל"ת ועיין להתוספות ז"ל בזבחים דצ"ז ע"ב וביבמות דנ"ט ע"ב ד"ה הא מני ובכתובות ד"מ ד"ה ניתי עשה יע"ש, ש"ר בחידושי הרשב"א בשמעתין הקשה כן ועפ"י ישובו יש לישב זה יע"ש.

ואולם עדיין לא נחה דעתי בתירוץ זה דאכתי איכא למימר לר"ע דחייבי לאוין עולות בין לחליצה ובין ליבום וקרא דלא יחפוץ מיירי בחייבי כריתות דוקא ולא בחייבי לאוין וקרא דיבמתו בחייבי עשה דעולה לחליצה ולא ליבום משום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה וליכא למיפרך מה ראית לדרוש קרא דלא יחפוץ בחייבי כריתות ולא בחייבי לאוין נמי דהא כיון דקרא דלא יחפוץ הכי מדריש כל העולה ליבום עולה לחליצה וכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה תו ליכא למי' דחייבי לאוין אינן עולות לחליצה וליבום מהאי קרא דכיון דגבי חייבי לאוין אית לן למימר דעולות ליבום ולחליצה מטעמא דאתי

עשה ודחי ל"ת היכי שמעי' מקרא דלא יחפוץ דאינן עולות ליבום ולחליצה דהא היא גופה קאמר קרא דכל העולה ליבום עולה לחליצה ובשלמא כי מוקמינן קרא בחייבי כריתות דשמעינן בעלמא דאינן עולו' ליבום מג"ש דעליה עליה שמעינן שפיר מקרא דלא יחפוץ דאינן עולות לחליצה נמי אבל גבי חייבי לאוין לא שמעי' מידי מקרא דלא יחפוץ דאינן עולות לחליצה וליבום וכמובן וכבר התוס' ז"ל בסוגייא זו ד"ה אי הכי הוקשה להם כן למאי דפריך תלמודא ומה ראית כלומר ונימא איפכא דקרא דלא יחפוץ מיירי בחייבי לאוין דאינן עולות לחליצה וליבום דהיכי משתמע מקרא דלא יחפוץ דחייבי לאוין אינן עולות לחליצה וליבום כו' ומתוך כך נדחקו בפי' השמועה לומר דהכי פריך ואימא דקרא דלא יחפוץ מיירי בחייבי לאוין ועשה ולומר דחייבי לאוין דעולות לחליצה וליבום וחייבי עשה אינן עולות לא לחליצה ולא ליבום ובכן מדריש קרא שפיר וכי הדר ומשני מסתברא דחייבי לאוין תפסי בהו קדושין הכי קאמר חייבי לאוין ועשה תפסי בה קדושין ואין סברא לומר דחייבי עשה לא יעלה לחליצה וליבום יע"ש.

באופן שלפי דבריהם ז"ל לא אסיק אדעתיה הש"ס בסוגיא זו לומר דחייבי לאוין לא יעלו לחליצה וליבום כחייבי כריתות מקרא דלא יחפוץ דהא ודאי אין סברא לומר דבר זה מעולם וכל כי הא לא שמעינן מהאי קרא בחייבי לאוין כלל ומעתה אפי' לר"ע נמי כי מוקמינן קרא דיבמתו בחייבי לאוין לומר דעולו' לחליצה ואינן עולות ליבום וקרא דלא יחפוץ בחייבי כריתות ליכא לאקשויי מה ראית לאוקומי קרא דלא יחפוץ בחייבי כריתות ולא בחייבי לאוין דכל כי האי לאו קושיא היא כמ"ש התוס' ואי קשיא אינו אלא אמאי לא אוקומה קרא נמי בחייבי עשה דומיא דחייבי כריתות ועל זה אף לר"ע יצדק התי' שתירצו בש"ס דליכא לאוקומי קרא דלא יחפוץ בחייבי עשה ולומר דלא יעלו לחליצה וליבום כיון דקדושין תפסי בהו וברור ודע שהרשב"א ז"ל דרך דרך אחרת בפי' השמועה הזאת דכי פריך ומה ראית היינו לומר דחייבי לאוין יהיה דינן כחייבי כריתות ממש שלא יעלו לחליצה וליבום וע"ז משני הש"ס דהא ליכא למימר משום דחייבי לאוין קדושין תפסי בה יע"ש ועפ"י דרכו מתיישב שפיר קושיית התוספו' ז"ל בפ"ק די"ו וגם הוא ז"ל בחידושיו שם הקשה אותה ולא העלה דבר ברור יע"ש.

הלכה יא

ויבמה שהיא אלמנה מן הנשואין כו' שאין עשה דוחה לא תעשה ועשה כו'. מצאתי כתוב למורי הרב המובהק יצחק נוניס נר"ו וז"ל כתבתי בנדפס דק"ט ע"ב דכ"ג הבא על האלמנה מן הנשואין אי חייב עליה כרת במחלוקת הוא שנוי יע"ש והן עתה בהיותי בעיר מודונא אינה ה' לידי שיטה כתיבת יד המאיר"י על מסכת יבמות וראיתי כתוב שם וז"ל

כל זה שביארנו בחייבי לאוין אלמנה לכ"ג אין הדין שוה בה לשאר חייבי לאוין והענין הוא שאלמנה מן האירוסין דינה כשאר חייבי לאוין לגמרי אבל מן הנשואין דאיכא לאו ועשה דבעולה אי אפשר לומר יבא עשה וידחה ל"ת ועשה וא"כ אף מן התורה אינה בת יבום ואין לומר שאף היבום עשה ול"ת עשה דיבמה יבא עליה ולאו דלא תהיה אשת המת החוצה שהרי לאו זה לא בא למצות יבום אלא לאוסרה לזר הא כל שרוצה להתעגן בלא יבם ובלא זר אין כאן חיוב לאו ומעתה ביאתה או חליצתה אינה פוטרת צרה ואם בעל לא קנה כלל מתורת יבמה שהרי אינה בת יבום כלל אלא שמ"מ אם בא עליה בתורת קדושין וברצונה צריכה גט שהרי קדושין תופסין בה דבכלל חייבי לאוין הן ויש אומ' שאף בכל צד שנבעלה צריכה גט מגזרה שמא יאמרו קנאה ויצאה בלא גט ובדין הוא ג"כ שלא תהא צריכה חליצה ד"ת שכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה אלא שחכמים הצריכוה חליצה גזרה משום אלמנה מן האירוסין מידי דהוי אמקדש אחות יבמה שאעפ"י שנפטרה צרתה מן התורה אצריכוה רבנן חליצה גזרה שמא יאמרו יבמה נפטר' לשוק בלא חליצה ויש אומרים שאף מן התורה היא בת חליצה ממה שדרש רב גידל ועלתה יבמתו כו' ואעפ"י שרב גידל לחייבי לאוין אמרה מ"מ אנו שדחינוה לענין חייבי לאוין משאירין אותה לחייבי לאוין ועשה וכ"כ בה' גדולות לראשונים ומכאן כתבו רבים שאף ס' סוטה ומחזיר גרושה שאמרו עליהן חולצות ולא מיבמות חולצת דבר תור' קאמר עכ"ל ומתוך דבריו יתבאר כל מ"ש ודוק.

ודע שממ"ש הרב המאירי ואין לומר שאף יבום עשה ולא תעשה כו' למדנו כלל מחודש דהא דאמרי' אין עשה דוחה לא תעשה ועשה היינו דוקא בעשה גרידא אבל עשה ולא תעשה דוחה את לא תעשה ועשה וק"ל לפי דעתו מהא דגרסינן בפרק א"מ ואם כהן הוא והיא בבית הקברות אינו חייב להחזיר משום דטומאת כהנים עשה ול"ת והשבת אבידה עשה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה יע"ש הרי אע"ג דבהשבת אבידה איכא עשה ול"ת כמ"ש רבינו בפי"א מה' גזלה ואבידה הלכה י"ח כתב דכהן שראה אבידה בב"הק אינו חייב להחזיר משום דהו"ל עשה ול"ת וכתב ה"ה שהיא גירסת ההלכות ורש"י אבל האמת שאין אנו צריכין לזה דת"ל דבעידנא כו' ועיין במ"ש הנ"י שם בפרק א"מ ומדברי כולם דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אע"ג דאיכא ל"ת בהדי עשה הדוחה ושלא כדעת הרב המאירי וצ"ע ודוק ועיין בה' מילה בשורש אתי עשה ודוחה ל"ת מ"ש עוד בזה יעש"ב.